UDK 271 IS (Merz, I.)
Izlaganje na znanstvenom skupu
Primljeno 2/97

Ivan Merz, Marica Stanković i zajednica Suradnica Krista Kralja

Slavica TUŠKAN

Sažetak

Dvije osobe i jedna ustanova najdublje su međusobno povezane i nedjeljive. Ivan Merz je svojom produhovljenom i svetačkom pojavom nedvojbeno utjecao na Maricu Stanković tako da je ona pošla njegovim stopama, najprije u apostolatu među ženskom katoličkom mladeži, a onda u potpunom posvećenju svoga života Bogu. Ivan Merz ju je poticao i oduševljavao za osnivanje »civilnog reda«, svjetovnog instituta po uzoru na Opera Cardinal Ferrari iz Italije, što je on najozbiljnije mislio osnovati u Hrvatskoj. Nakon Merzove smrti, Marica Stanković ostvarila je njegovu ideju za žene utemeljivši zajednicu Suradnica Krista Kralja.

Dvije osobe i jedna ustanova u naslovljenoj temi najdublje su međusobno povezane i nedjeljive. Pokušat ću pokazati tu povezanost i to izložiti da bi se bolje upoznala osoba Ivana Merza koja još i dalje živi i u našem narodu i u Crkvi u Hrvata, a po sestri Marici i u ustanovi Suradnica Krista Kralja. Htjela bih reći što o njemu govori žena njegova vremena, prenositeljica njegovih ideja, koja je i sebe i druge nadahnjivala njegovim životom i njegovom vjernošću Kristu i Crkvi.

Marica Stanković, profesorica – ili, kako su je jednostavno zvali »deseci tisuća hrvatske mladeži, stotine prijatelja, sav kler i sav episkopat u Hrvatskoj« – »sestra Marica«. Rođena je u Zagrebu na prijelomu dvaju stoljeća 31. prosinca 1900. godine. Kod sestara milosrdnica završava preparandiju a na Višoj pedagoškoj akademiji hrvatski i povijest. To su samo neki podatci o sestri Marici Stanković. Njezin katolički rad započeo je još u preparandiji jer je bila članica Marijine kongregacije.

Pod vodstvom o. Strižića, duhovnika preparandistica, javlja se sa svojih 18 godina u časopisima učiteljskih pripravnica i otada pa sve do g. 1945. piše i javlja se u svim katoličkim časopisima. Međutim najvažnija etapa njezinog bogatog životnog puta počinje 1920. godine. U Mariboru na sletu orlicâ, biskup Mahnič je oduševljava idejom »Hrvatsku preporoditi u Kristu«, a susret s dr. Merzom, koji je tada prvi put govorio mladeži, »nadahnut Euharistijom«, kako je sâm za sebe rekao, otvorio je novo razdoblje u njezinu mladom životu, a suradnja s njim u radu sa ženskom katoličkom mladeži Hrvatske nije prestala sve do Merzove smrti 1928. godine. Tako ona piše: »Tek dolaskom dra Merza

iz Pariza taj naš i moj, manje više tradicionalni, frazerski i retorički kršćanski život postao je polagano pod utjecajem bogatstva njegove katoličke kulture, a još više pod intuitivnim osjećajem da je Merz duša, u kojoj se Bog na naročiti način manifestira, dublji, intenzivniji, snažniji, prodorniji, radikalniji.«

Godine 1926. polazi skupina od 50 orlica na hodočašće u Rim. Sestra Marica veli u svezi s tim ovo: »Tu me je dočekalo novo otkriće u katoličkom životu i katoličkoj obnovi svijeta.« Dok je nju i njezinu prijateljicu vodio u posjet »svjetovnom redu *Opera cardinal Ferrari*«, slušale su njegove planove o Katoličkoj akciji u Hrvatskoj. »Iza Katoličke akcije, koja bi obuhvatila svojom preporodnom snagom razna područja ljudskog djelovanja i uz koju bi se nanizale preporodne akcije na kulturnom, socijalnom i ekonomskom području, imao bi stajati jedan svjetovni red, sa svojom muškom i ženskom granom, na kome bi počivala čitava zgrada Katoličke akcije i ostalih preporodnih grana. Zašto? U prvom redu zato, što se mlađi laički svijet i muški i ženski, iz katoličkog kontinuiteta gubi, nestaje, presađuje u drugi djelokrug, u obitelj. Tako mnoga mjesta u Katoličkoj akciji ostaju prazna, i ta se mjesta nemaju kime popuniti ili se popunjuju sasvim mladim i još nevještim snagama. I tako se gubi kontinuitet, često uzalud troše snage i čitavo preporodno djelo zaostaje. A članovi i članice toga reda, koji se dobrovoljno odriču ženidbe i vežu jednogodišnjim zavjetima, da će živjeti u čistoći, posluhu i siromaštvu, treba da budu ona pozadinska snaga, koja će čuvati kontinuitet u katoličkom radu, koja će uskočiti na ispražnjezina mjesta, koja će popunjavati sve šupljine i koja će izvršiti najnapornije zadatke, pred kojima drugi često uzmiču ili nemaju dosta ni vremena ni spreme.

Poznavale smo te Merzove misli , ali nismo znale, da Merz nešto snuje, da misli na osnutak jednog civilnog reda u Hrvatskoj, a nismo ni znale, da takvi redovi na katoličkom zapadu postoje i djeluju.

• U to rimsko poslijepodne dok su razgledavali Operu cardinal Ferrari i dok je Merz razvijao svoje ideje, još nije gorjelo srce sestre Marice. »Trebalo je još mnogo molitava i žrtava, mnogo razgovora i poticaja od dr. Merza«. Piše on 31. kolovoza 1927. sestri Marici: »Veoma me raduje da ste se molitvom dale u pripravu za Operu. To je najnaravniji početak. Tako ćete si isprositi providencijalnog muža, koji će ostvarenje uzeti u svoje ruke.«

Godine 1930. nakon zabrane orlovstva osniva se križarstvo i sestra Marica je izabrana za prvu predsjednicu Velikog križarskog sestrinstva (VKS) na čijem vodstvu ostaje do njegova raspuštanja 1946. godine. Ovdje ne namjeravamo govoriti o tom najplodnijem dijelu njezina aktivnog života. Ta, on je već toliko puta opisan i po njemu je zavrijedila biti »najistaknutija žena laik u Crkvi u Hrvata u prvoj polovici našega stoljeća« (dr. Nagy, *MI*, 1983.), ili kako je njezin duhovnik o. Kozelj rekao na ispraćaju na Mirogoju: »Sestra Marica je uz dr. Merza bila najsnažniji nosilac i pokretač katoličkog gibanja u Hrvatskoj. Dobrotom i ljubavlju osvajala je srca naše mladeži za Božanskog Učitelja i

Kralja. Nikakvi zemaljski ni lični motivi nisu je pokretali već živa i duboka vjera u Krista«.

Dostatno je samo spomenuti njezinu tisuću puta ponavljanu lozinku: »Naša je svrha unositi Krista u sva srca i time pomagati sv. Crkvi i njezinom radu oko duša.«

»Ta tko bi mogao nabrojiti na stotine sastanaka, sjednica, tisuće govora, predavanja, tečajeva, sletova, zborovanja, duhovnih vježbi, pisanje, susretanje, traženje. Beskonačna putovanja od Drave do Jadrana, od Zagreba do Zemuna i Sarajeva, konferiranje sa svim biskupima, župnicima, katehetama, kapelanima, redovnicima. To je bilo traženje ženske mladeži po svim školama, svim tvornicama, svim selima« (dr. Žanko).

Za to je svoje djelo već na ovoj zemlji bila nagrađena i to kao prva žena Crkve u Hrvata odlikovanjem Svetog oca Pija XII., 1942. godine *Pro Ecclesia et Pontifice* za velike zasluge na polju katoličkog odgoja i apostolata.

Godine 1938. – deseta je obljetnica smrti dr. Ivana Merza. Veliki ferijalni tečaj križarske organizacije održan je te godine u rodnom Ivanovom gradu – Banja Luci. Sestra Marica piše: »Za vrijeme tečaja tako nam je bio bliz Ivanov duh. Ta u Banja Luci proveo je on svoje djetinjstvo i rano mladenaštvo. U tom je gradu i njegova rodna kuća. Dugačka jednokatnica, danas sa mnogo stanova i stanara, koji su začuđeno gledali toliki skup djevojaka pred kućom. A onda su i zapjevale: *Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat*. Hoće li se na tom tečaju pojaviti netko, tko će o desetgodišnjici Ivanove smrti uvesti u život njegovu posljednju želju?« – pita se sestra Marica. »Tko se smatra Merzu ravnim po jakosti katoličke kulture, po svetosti života? Koja od nas? A ima li svećenik, koji će to voditi ili bar asistirati takvome pothvatu.«

»Među duhovnicima, koji su prisustvovali tečaju u Banja Luci bio je i o. Tomislav Poglajen. Vrativši se sa studija iz Belgije, gdje je aktivno surađivao u tamošnjoj organizaciji katoličkih radnika »JOC« počeo je surađivati u Katoličkoj akciji Hrvatske. I on se bavio mišlju osnutka »civilnog reda« u Hrvatskoj. Kako je bio iznenađen kad je doznao »da ta zamisao struji zrakom još od Merzovih vremena«. I taj »providencijalni čovjek«, kojega je sestra Marica po savjetu dr. Merza trebala izmoliti, održao je nakon ferijalnog tečaja u Banja Luci osmodnevne duhovne vježbe skupini od 6 djevojaka, koje su trebale dobro razmisliti što Bog od njih hoće i jesu li spremne da makar i uz velike žrtve osnuju svoju *zajednicu*. Koje čudo da su čitave osmodnevne duhovne vježbe bile posvećene toj temi. Za vrijeme tih duhovnih vježbi nastala je i skica Pravila a predloženo je i ime zajednice – »Suradnice Krista Kralja«.

Trebalo je obavijestiti crkvenu vlast, što je nakon povratka iz Banja Luke i učinjezino. Čitav plan prikazan je dr. Alojziju Stepincu, zagrebačkom nadbiskupu, koji je odobrio i svojim blagoslovom popratio osnivanje nove zajednice.

U maloprije navedenim recima koje sam preuzela iz Povijesti Suradnica Krista Kralja, koju je napisala sestra Marica, kao da nje nigdje nema. Gdje je ta duhovno i intelektualno jaka i samostalna žena? Evo što piše za sebe: »Da nije Merz utjecao na moj životni pravac, da nije bilo njegovih sugestija, čak njegovih malih žterora', a još više, da nije bilo njegova svetačkog lika i molitava, koje je taj suvremeni sveti mladić šaptao za me, bi li postojala Zajednica? Ja sama ne bih nikada nadošla na to. U mojoj duši ne bi se nikada zamisao Zajednice samoniklo javila. Trebala je jedna jača, mnogo jača duša od moje. Jedna posve Bogu predana duša. Savršena duša. Sveta duša. U njoj je ta zamisao rođena i iz nje je ona tiho, nečujno, po njegovim sugestijama i njegovim molitvama prešla u moju. Ali ne onda kad mi je o njoj govorio. Kasnije, mnogo kasnije ona će sazreti u mojoj duši. A dotle će proteći mnogo vremena i mnogo godina, mnogo nada, mnogo poraza i pobjeda, mnogo radosti i suza, ali dozorit će, sazret će.«

I sazrela je u godini 1938. – desetoj obljetnici Ivanove smrti, i rodila se iz duboke poniznosti srca i velikog pouzdanja u Duha, koji sve nadahnjuje, sve priprema i sve vodi. I rasla je kao malo gorušičino zrno koje je zasadio Duh Sveti po Ivanu Merzu u dušu sestre Marice koja je to u duše svojih kćeri preko Komentara Pravila prenijela ovim riječima: »Od mlađe generacije naše malo će tko znati, da se Ivan Merz bavio osnutkom civilnog reda za muški svijet. Vidio je on takve institucije u inozemstvu i oduševio se, napose nad 'Družbom sv. Pavla', koja se u ono vrijeme zvala 'Opera cardinal Ferrari'. Okupio je on oko sebe i nekoliko mladića, učinio prvi nacrt pravila za 'Vitezove presvetog Srca', kako ih je nazvao. Odabrao im je i duhovnika. Ali prerana njegova smrt omela je te njegove planove. Pa kakva je tu veza s našom zajednicom Suradnica Krista Kralja? – Treba znati, da je Merz želio nakon osnutka muškog civilnog reda osnovati i ženski, pa da i jedan i drugi budu ruka pomoćnica Crkvi i Katoličkoj akciji. Treba istaknuti i to, da je upravo Ivan Merz djelovao na životnu orijentaciju Vaše majke. – To su veze naše Ustanove s Ivanom Merzom. On nije osnivač Ustanove, kao što ni Charles de Foucould nije osnivač 'Male braće i sestara'. Ali on je prvi posijao sjeme, iz kojega će jednom niknuti naša Ustanova, kao što je u srcu Sahare niknulo sjeme 'Male braće i sestara'.«

Nema tu nijedne riječi da je sestra Marica osnivač i prva voditeljica svjetovne ustanove »Suradnica Krista Kralja« sve do svoje smrti. Da je ona udarila prve temelje, i to temelje koje poslije nalazimo u dokumentima Crkve o svjetovnim ustanovama, što ćemo poslije saznati.

Godine 1943. – na 15. obljetnicu Merzove smrti a na petu godišnjicu osnutka Zajednice, sestra Marica piše: »Iako je Ivan Merz uzor svima, naš je uzor na poseban način.

On je svjetovnjak kao i mi.

On se sav dao u službu duša kao i mi. On je živio siromašno kao i mi.

On je zavjetovao vječnu čistoću kao i mi.

On je bio neograničeno poslušan Crkvi kao i mi.
Isti životni putevi.
Isti životni planovi.
Isti životni cilj. Ista životna svrha u Merza i nas.
Kao da ga je Bog stvarao radi nas.
Kao da ga je izdjelao u savršeni katolički lik radi nas.«

Ono što je sestra Marica očekivala od članica VKS–a, i od svojih suradnica, to je i sama ostvarivala. Ovdje bih htjela pokazati dosljednost ne samo u obrani vjere nego i u obrani Crkve kad se napadaju njezini poglavari. Sjećamo li se još njezinoga neustrašivog nastupa u Radničkoj komori 1946. godine? Njezina najbolja prijateljica Vika Švigir, prof., to opisuje ovako: »Dana 2. lipnja 1945. godine na poziv vlasti, skupili su se prosvjetni radnici grada Zagreba u Radničkoj komori. Treba im dati nove smjernice u radu za sljedeću školsku godinu. Jer dolaskom nove vlasti sve se staro ruši i duh komunizma treba prodrijeti u sve grane života i djelovanja. Dvorana je bila dupkom puna. Oko 2.500 prisutnih, a među njima veliki broj svećenika – kateheta i časnih sestara – učiteljica i profesorica. Stajala sam s Maricom na galeriji. Sastanak je vodio Marko Belinić, predsjednik sindikata. Gotovo mirno tek sa kojom primjedbom saslušali su se razni referati, ali kad je nepravedno napadnuta Crkva i njezin predstavnik dr. Alojzije Stepinac, nadbiskup zagrebački, nastalo je komešanje.

Tko će ustati na obranu? Evo iz tog mnoštva diže se skromna žena Marija Grgić, profesorica. 'Izjavljujem, što mogu i mnogi od prisutnih potvrditi, da je dr. Alojzije Stepinac za vrijeme rata štitio i pomagao progonjezine bez razlike vjere i narodnosti. Vrata njegova dvora bila su otvorena kako katolicima, tako Židovima i pravoslavnima.' Braniteljicu je prekinuo surovo i cinički nepoznati tip iz Osijeka: 'Da branio je Židove, jer je imao Židovku za metresu.'...Nastalo je u dvorani zgražanje i negodovanje, a ja osjetih kako se Marica trgla i energično diže ruku i viče: 'Molim za riječ!' Nastane tišina i Marica progovori mirno, ali energično: 'Protestiram u ime katoličke javnosti protiv ovakvih kleveta. Takve klevete na onoga, koji je grmio sa propovijedaonice na one, koji su progonili Židove i pravoslavne, koji je svoj cvjetnjak preuredio u sklonište djeci, čije su roditelje odvukli u logore, koji zaklinje katolike grada Zagreba, da idu u Jeronimsku dvoranu po djecu progonjezinih i sklone ih u svoje kuće, da ih ne zadesi smrt. Ima veliki broj prisutnih, koji to mogu potvrditi i zahvaliti za svoj život baš dru. Alojziju Stepincu. Zato s gnjušanjem kažem tri puta: fuj, fuj, fuj – da se dozvoli, da na sastanku elite grada Zagreba, na sastanku prosvjetnih radnika padaju takve klevete.'«

Od toga dana je bila svjesna što je čeka. Možda da spomenem još jednu jakost njezinog duha i njezine vjernosti Crkvi. U rujnu g. 1946. uhićen je preuzvišeni gospodin nadbiskup dr. Alojzije Stepinac. Tada sestra Marica piše: »To nas je sve i ražalostilo i smutilo. Odmah nakon njegova uhićenja počelo se s molitvama, žarkim molitvama, da nam ga Gospodin ostavi. Ta zar nije već

dosta toga oteto Crkvi u Hrvatskoj: sve škole, sva štampa, sva karitativna djelatnost, sav upliv na omladinu, katoličke organizacije, katolički odgojni zavodi i internati, katolički svećenici i laici, čija je djelatnost bila sasvim katolička, vjerska, a suđeni su tobože za političke delikte itd. Ta mi u 1946. godini nismo više imali nikoga, baš nikoga, osim nadbiskupa. I taj je bio zatvoren, interniran u svoj dvor, ali je bio tu. A evo i njemu prijeti zlo. Kako su se u katedrali držali dnevno blagoslovi u počast listopadske Kraljice svete krunice, mnoge članice naših bivših organizacija dolazile su u katedralu i javno molile za nadbiskupa. Za vrijeme krunice one su načinile veliki krug po crkvi i klečeći, na koljenima obilazile crkvom, moleći krunicu. Tome su se pridružili i drugi vjernici, i ta velika kolona žena i djevojaka micala se tako klečeći na kamenu katedrale kroz čitavo vrijeme čekanja na proces i za vrijeme samoga procesa. To su bile šutljive demonstracije, kako je to nazvao jednom javni tužilac. A u nedjelju, dan prije nego je proces počeo, čitava je katedrala u grču pjevala: Povrati mila Majčice, Nadbiskupa nam.«

Stotinu mladih djevojaka sa sestrom Maricom na čelu odriču se po godinu dana svoga života samo da Gospodin poštedi njegov život. I naravno da je time i njezino uhićenje bilo programirano. Htjelo ju se sačuvati od prvih naleta neuračunljivog ali smišljenog progona svega što je vjersko, pa su joj prijatelji predlagali da ode u inozemstvo. Jer su neke njezine već bile uhićene a ona je svaki čas čekala kad će doći po nju. Ali ona ne odlazi! Svom prijatelju i predsjedniku VKB–a dr. Lavu Znidarčiću piše: »Ne bi li se ipak javilo nekako u Radio–Vatikan da je uhapšeno 9 članica bivše Katoličke akcije i generalni duhovnik don Ante Radić. Jedna od uhapšenica je teška bolesnica, kojoj se nakon 46–dnevnog ležanja na betonu ponovno otvorila kaverna i sad umire. Razlog uhićenja? Podzemni katolički rad. Kad ja dođem na red, neka se svakako istakne *Pro Ecclesia*. To ne ističem ni radi sebe, ni radi nas, već kad čovjek trpi, neka bar indirektno posluži katoličkoj stvari i rušenju ovoga bezboštva.«

Nadalje ga moli da se pobrine za branitelje njezinih, ali i za nju. A zatim nastavlja: »...ako odem, čuvajte Križarstvo, Merzov duh, našu omladinu. Ja sam potpuno uvjerena, da će se iza svega ovoga, bilo kad, roditi među našom omladinom nešto veliko. Sporedno je ime i oblik, glavno da duh bude onaj i onakav, kako smo mi to uvijek željeli. A ja idem polako za Merzom, Avelinom, Protulipcem ta i onako sam posljednja iz te generacije. Čak je i mnogo mlađi Felix pao. Ja ne ću pasti, ali možda od mene Bog traži, da logorom izgrađujem ono, što ima doći. I zato ne idem nikud. Neka sve ide svojim tokom. Ili mi kršćani govorimo drugačije? Neka se vrši volja Božja!«

Pismo je datirano 5. srpnja 1947. a sestru Maricu odvode 1. rujna 1947. u zatvor da bi kroz 5 godina izgrađivala ono što je navijestila. Treba još spomenuti proces na Okružnom sudu u Zagrebu, koji se nakon njezinog šestomjesečnog istražnog zatvora održao od 22. do 24. siječnja 1948. godine. I taj, kao, uostalom, i svi vjerski procesi, bio je *montiran* tako neznalački i frazerski po

kojemu je Crkva kooperirala s narodnim neprijateljem, Križarstvo s ustaštvom, tako da čovjek više nije mogao prepoznati ni organizaciju za koju se oduševljavao i u kojoj je za Boga radio, ali niti sebe. I tu je sestra Marica pokazala svu hrabrost prvih kršćana. Izjavljuje: »Energično odbijam, da je križarstvo bilo ikakav oblik ustaške djelatnosti. To je laž i podvala. Isto tako, u mome radu vidjeti neku ustašku koncepciju znači biti zloban. Ponavljam, moja je jedina životna koncepcija Isus Krist, Njegova nauka i Njegovo Evanđelje i ništa drugo. (...) Sav moj rad išao je na čuvanje vjere i jačanje vjere u dušama omladine. Političke koncepcije nisam nikada imala.«

I kad joj više nisu dali govoriti, ona ipak izjavljuje: »Kad ne mogu izreći sve što želim, završavam s onim parolama, kojima sam služila cijeli život: 'Živio Krist Kralj. Živio sv. Otac Papa. Živjela kršćanska Europa'.« Nakon proglašenja osude, skupina od 9 osuđenih zapjevala je hrabro i oduševljeno: *Christus vincit, Christus regnat, Christus imperat.* – Zaista kao na procesima prvih kršćanskih vremena!

I dok je sestra Marica trpjela i prikazivala svoju patnju za rast kraljevstva Kristova i rast svoje Zajednice, njezine su kćeri nastojale oko njezinog kanonskog uređenja. Tako 18. svibnja g. 1951. Kongregacija redovnika podjeljuje joj svoj »neka se osnuje« na ruke Ordinarija *sede impedita* preuzvišenog Salis–Seewisa. Povratkom sestre Marice 1. rujna 1952. godine počinje pravno uređenje Ustanove prema dokumentima Svete Stolice o svjetovnim institutima *Provida Mater Ecclesia* od 2. veljače 1947. i motu proprio *Primo Feliciter* od 12. ožujka 1948. godine. Tako uređena Pravila trebaju se odobriti, a preuzvišeni gospodin dr. A. Stepinac tom prigodom piše iz Krašića sestri Marici, uz ostalo, ovo: »Razmotrivši čitavu stvar, a poznavajući rad Ustanove već toliko godina; gledajući ćor–sokak u koji je svijet prispio svojim otpadom od Boga; sjećajući se i riječi Spasiteljevih, kad je govorio o razoru Jeruzalema i koncu svijeta, da će 'bezbožnost uzeti maha, ljubav će ohladnjeti kod mnogih', onda moram reći, da je osnutkom Ustanove 'Suradnica Krista Kralja' Božja Providnost učinila opet jedan potez u cilju spasavanja besmrtnih duša, kakav baš odgovara vremenima u kojima živimo i koja još dolaze, potez, koji je dokaz ljubavi Božje prema našem teško iskušanom narodu, kad je u pitanju njegovo najveće dobro, sveta vjera. (...) Držim zbog toga, da nema nikakva razloga oklijevati sa odobrenjem ustanove 'Suradnica Krista Kralja', nakon što se Konstitucije pregledaju, pa sam u tom smislu i odaslao dopis svome zamjeniku, da se to odobrenje što prije podijeli.«

U istom pismu upućenom sestri Marici dne 12. srpnja 1953. nadbiskup zagrebački dr. Alojzije Stepinac nastavlja: »Ja dakle zazivljem milost Božju na Ustanovu 'Suradnica Krista Kralja' i kao zalog tih milosti šaljem svoj natpastirski blagoslov Vama, svima sadanjim članicama zavjetovanim, novakinjama, postulanticama. Izričem od srca taj blagoslov i nad onima, koje će doći poslije svih vas, i kad mene više ne bude u životu. Bit će mi utjeha i preko groba, da

se je u ovim apokaliptičkim vremenima našlo junačkih duša među kćerima našega naroda, koje su znale sve ostaviti, i oca i majku i braću i sestre i obiteljski život radi viših ideala, da zalutale duše privedu natrag k Bogu i učine ih zauvijek sretnim.« Tri mjeseca nakon toga na svetkovinu sv. Luke 18. listopada 1953. *Pravila* su bez promjene odobrena, Ustanova je kanonski uređena, Sveta Stolica joj priznaje biskupijsko značenje. Naš ordinarij je zagrebački nadbiskup.

Sve je sređeno! Sestra Marica je, ljudski promatrano, svoju ustanovu predala u ruke Crkve, u ruke Očeve i sad može mirno umrijeti. A opaka bolest, kao posljedica petgodišnjeg martirija u Požegi učinila je svoje. Okružena svojima ostavlja ih 8. listopada 1957. godine da bi otišla k Onome kojemu je povjerovala i za čiju je slavu položila svoj život. A Hrvatska i Zagreb i opet su pokazali svoju ljubav i zahvalnost Marici Stanković, profesorici. I taj sprovod je bio jasan pokazatelj vjere i odanosti Papi. U svojoj oporuci izričito kaže: »Ako crkvene vlasti dozvole, neka jedna djevojka pred mojim lijesom na jastuku nosi papinsko moje odlikovanje. Htjela bih da i moj sprovod bude nijema manifestacija Papi.« To je i učinjezino. Taj sprovod, možda, najbolje karakterizira govor o. Kozelja, njezinog duhovnog vođe, koji je rekao:...»S Maricom nestaje među nama jedan veliki svijetli, nadasve neobično snažan i bogat lik kršćanske djevojke i žene kakve se u životu rijetko može sresti. Njezin je život uzidan, duboko utkan i nerazdruživo vezan uz ono najljepše i najplodnije što se u hrvatskom katolicizmu zbivalo u ovo zadnje pola stoljeća.«

I mi ne bi bile kćeri sestre Marice, niti idejne nasljednice dr. Ivana Merza kad propise Crkve o *Svjetovnim ustanovama* ne bismo trajno prilagođivale svojim okolnostima i znakovima svoga vremena. Ono što su Merz i sestra Marica nazivali »civilnim redom« i pritom mislili na život u svijetu gdje laici po evanđeoskim savjetima žive i svjedoče Evanđelje u obiteljima i radnim sredinama, Crkva je svojim autoritetom priznala i potvrdila kao svjetovne ustanove, a Drugi vatikanski koncil ne samo da potvrđuje nego ih proglašava karizmom koju Duh Sveti dariva Crkvi u našem vremenu. Ako pogledamo kako su se svjetovne ustanove kroz 100 godina općenito ili u Crkvi u Hrvata od g. 1926. – kad je Merz idejno a sestra Marica 1938. stvarno osnovala našu Ustanovu – razvile, možemo reći da sinteza svjetovnost–posvećenje nije nikakva oprečnost nego je postala poslanje za one koji su pozvani u taj stalež Bogu posvećenih. Razvila se upravo teologija svjetovnosti a apostolska pobudnica Ivana Pavla II. o posvećenom životu i njegovom poslanju u Crkvi i svijetu *Vita consecrata* izričito kaže: »Duh Sveti, čudesni tvorac raznolikosti karizmi, pobudio je u naše vrijeme nove izraze posvećenog života, kao da bi htio odgovoriti, prema providonosnom planu, novim potrebama na koje Crkva danas nailazi u izvršenju svoga poslanja u svijetu.

Prije svega treba spomenuti svjetovne ustanove, čiji članovi kane živjeti posvećenje Bogu u svijetu po zavjetima evanđeoskih savjeta u vremenitim strukturama, kako bi bili kvasac mudrosti i svjedoci milosti u kulturnom,

gospodarskom i političkom životu. Kroz za njih svojstvenu sintezu svjetovnosti i posvećenja oni kane unijeti u društvo nove sile Kristova kraljevstva, nastojeći iznutra preobraziti svijet snagom Blaženstva« (*VC* 10).

I ako prosuđujemo plodove života članova svjetovnih ustanova, ali i naše ustanove, možemo mirne duše reći da se oni već sada vide. Zar nam o tome ne govori i život Ivana Merza, za kojega je naša Ustanova zamolila u svibnju 1955. pokretanje dijecezanskog procesa za beatifikaciju, a za to je dao svoj pristanak kardinal Šeper u siječnju 1958. godine. Ili zar o tome ne govori život sestre Marice koju je kardinal Kuharić javno proglasio Službenicom Božjom? Ili zar nam o tome ne govori kardinal Stepinac koji je blagoslovio to malo sjeme koje ništa drugo ne želi nego svojim življenjem i svjedočenjem Evanđelja biti kvasac koji prožimlje svijet u kojem po Providnosti živimo. I na kraju mogu samo reći to da su sveci daleko ispred svoga vremena. Treba ih samo znati slušati i vjerovati im.

Literatura

Marica Stanković, *Povijest Ustanove Suradnica Krista Kralja*, Zagreb 1953–1957., 151. stranica u rukopisu. Arhiv Ustanove Suradnica Krista Kralja.

Vika Švigir, *Životopis Marice Stanković*, osnivateljice i prve Majke Družbe Suradnica Krista Kralja, 199. stranica u rukopisu. Arhiv Ustanove Suradnica Krista Kralja.

Božji čovjek Hrvatske Dr. Ivan Merz, Zagreb, Veliko križarsko sestrinstvo 1938., str. 71.

Marica Stanković, *Komentar Pravila Suradnica Krista Kralja*, Zagreb 1957., 236. stranica u rukopisu. Arhiv Ustanove Suradnica Krista Kralja.

Božidar Nagy, *Hrvatsko križarstvo. Križarska organizacija – Pregled osnivanja, razvoja i obnove Križarske organizacije u Hrvatskoj*, Postulatura za beatifikaciju Ivana Merza, Zagreb 1995., str. 319.

Članci

»Marica Stanković. Uz 20. obljetnicu smrti – 1957 – 8. X. – 1977.« *Glasilo postulature za beatifikaciju Ivana Merza*, god.V., br. 1–2, 1977., str. 3.

Božidar Nagy, »Što je hrvatsko orlovstvo?«, *Glasilo postulature za beatifikaciju Ivana Merza*, god. VI (1978.), br. 1–2., str. 18.

Dušan Žanko, »Umrla je sestra Marica«, *Glasnik Srca Isusova i Marijina*, god. X. 1958., br. 2, str. 40.

Ivan Pavao II., »*Vita consecrata*. Apostolska pobudnica o posvećenom životu i njegovu poslanju u Crkvi i svijetu«, (Biblioteka Dokumenti KS 105) Zagreb 1996. str. 188.

Pisma njegove uzoritosti kard. Alojzija Stepinca u arhivu Ustanove.

IVAN MERZ, MARICA STANKOVIĆ AND THE GROUP THE ASSOCIATES OF CHRIST THE KING

Slavica TUŠKAN

Summary

Two people and one institution are deeply connected and inseparable. Through his spiritual and saintly stature, Ivan Merz made the biggest impact on Marica Stanković, so much so that she followed his path, firstly in the apostolate among female Catholic youth and then in totally giving herself over to God. Merz inspired and animated Stanković in the formation of the »civilian order«, a lay organisation modelled on a similar organisation by Cardinal Ferrari in Italy. Following Merz's death, Marica Stanković realised his idea for women, forming the group the Associates of Christ the King.